

Les romponents de l'infinit

JOSEP PALAU I FABRE

No és el centenari de la seva mort ni el de la seva naixença. No és cap aniversari assenyalat, que jo sàpiga. Però fa massa temps que no sento parlar de Joan Alcover ni llegeixo res sobre ell, a excepció de l'article de Maria Antònia Perelló sobre l'antologia que La Magrana va publicar fa pocs mesos. Estem acostumats a celebrar i a homenatjar les personalitats quan una data els reactualitza. Gairebé sembla que ho necessitem per justificar el nostre sobtat interès, com si sense aquesta contingència no fos lícit parlar-ne. Hi ha fets, circumstàncies, a part dels aniversaris, que també ens actualitzen un autor. Però hi ha autors que són sempre actuals, que poden acompanyar secretament la nostra vida perquè la seva obra es basa en valors permanents, inextingibles. És el cas de Joan Alcover. Si em donessin a fer una tria dels dotze o quinze poemes millors de la llengua catalana moderna no podria deixar de posar-n'hi dos de Joan Alcover. Les seves quatre elegies, Dol, Desolació, Col-loqui i La Relíquia són quatre monuments de la nostra lírica. Alcover escrivia en castellà i es posà a escriure en català a una edat ja madura. No ho va fer per patriotisme ni per cap prurit d'originalitat, ho va fer, simplement, perquè va obeir la veu de l'autenticitat. Per plorar els dos fills que havia perdut va sentir que ho havia de fer en la mateixa llengua amb la qual els parlava. Aquesta és la primeralligió d'Alcover, encara vigent. I si dic que la poesia d'Alcover és actual, i potser més que mai, és perquè els sentiments i els pensaments que hi aboca són, malauradament, els que acompanyen moltes vides. El problema de la mort, que ens ronda a tots de diferent manera i en diferents circumstàncies, va encarnar en ell amb accents tan profunds que és impossible desoir-los. En un moment o altre de la nostra vida hem estat a prop d'aquells planys que ens poden, ara, ajudar a sobreposar-nos. Aquesta és l'actualitat permanent de la gran poesia, que no necessita arrencar cap full de calendari per fer-se patent. La meva afirmació no té res d'esotèrica. Cada dia, tots -cadascun de nosaltres- estimem o odiam, traïm o som traïts, sofrem o fem sofrir, cobegem, envegem, fem castells en l'aire, caiem dels núvols, tenim desenganys, etcètera, etcètera. Per això sabem que Shakespeare és d'una actualitat permanent perquè conté en la seva obra tota la varietat dels sentiments i de les apetències humanes. Sense anar tan lluny, ni tan alt, existeixen poetes que han encunyat, en la seva llengua, algun d'aquests sentiments, com Joan Alcover ho ha fet amb el de la mort. La realitat de les morts que li tocà de viure i de veure tan de prop, l'hauria pogut fer caure en una imatgeria més o menys truculenta, però ell l'ha sabuda transcendir i traduir amb accents dantescs.

*Entri la ratxa que em perfuma
amb la fetor d'un món podrit;
munti l'oreig que duu l'escuma
de les romponents de l'infinit!*

Entre les quatre elegies esmentades jo no renunciaria a cap, però la meva preferència - visceral o irracional - va per Desolació i Col-loqui. I sé per què. Les altres dues són més descriptives, i en canvi aquestes obeeixen ja a aquell enunciat de Rimbauden Una temporada a l'infern, quan diu: "Satanàs, tu que prees en l'escriptor l'absència de tota facultat descriptiva o instructiva...". ¿Quin instint em feia sintonitzar, als meus setze anys, amb els poemes que obeeixen aquestes característiques?. ¿Quin instint feia sintonitzar Joan Alcover amb aquesta forma d'expressió antiretòrica?. Car la meva simpatia i

atracció pels dos poemes esmentats és anterior a la meva coneixença de Rimbaud, que comença als divuitanys.

Encara he de dir que entre aquests dos poemes tinc una feblesa especial per Col·loqui. Com el seu nom indica, és un poema en forma de diàleg, però de diàleg íntim, interior. Les dues veus que hi alternen són les de la Musa i la del Poeta. Tot hi és inspirat, però tot hi és controlat. Sobta de trobar-hi tanta d'inspiració amb tanta de contenció a la vegada. Si en les altres elegies Joan Alcover es plany i així, en certa manera, s'allibera -qui canta son mal espanta-, en aquesta, gràcies al miracle del desdoblament, es plany i és aconsolat a la vegada. El desdoblament significa ja una objectivació i una superació del plany i, en això, ens pot ajudar en els nostres moments de dissort. El desdoblament és una forma de superació de la soledat i de la desesperació. Potser la nota més característica de la poesia de Joan Alcover és la d'aclarir-nos el sentit i els secrets de l'experiència vital. Aquesta característica la trobem ben marcada en Col·loqui, a través de les paraules que la Musa diu al Poeta:

*La plenitud de vida no comença
ni arriba l'home a sa virilitat
sens que fermenti en l'ànima el llevat
de l'íntima sofrença*

I mateix ensenyament sobre l'experiència vital el trobem en La Balanguera, que Mallorca ha adoptat com a himne.

*Sap que la soca més s'enfil
A com més endins pot arrelat*

No sé si adonant-se'n o sense adonar-se'n, Raimon cantarà, mig segle després, "qui perd les arrels perd la identitat", formulant, així, el pensament més profund que ha recorregut els Països Catalans durant el segle XX. (Però es veu que no tenim dret a recuperar sencera la nostra identitat.) Em pregunto sovint si un poble que té un himne que es recolza en les pregoneses mateixes de la vida no té més garanties de sobreviure que els qui tenen himnes guerrers o triomfants... Tornant a les nostres elegies i, concretament, a Col·loqui, no vull deixar d'assenyalar que els pedagogs hi tenen un instrument inapreciable per iniciar el jovent a la poesia. Crec que, a Mallorca sobretot, un concurs entre les escoles, per a veure quina era la millor parella que llegia -dir més que no pas recitar, alerta!- aquest poema, podria ser un final de curs meravellós. Al meu amic, l'eficaç pedagog Antoni Artigues, brindo aquesta idea.